

Madarász Emil: Tegnap és tegnapelőtt

Mégha lokálpatriotizmus is illet valaki, mégiscsak azzal kezdem, hogy mi, szegediek, különös örömmel vettük kezünkbe Madarász Emilnek a Magvető Könyvkiadó ízléses kiadásában megjelent két poemáját „Tegnap és tegnapelőtt“ összefoglaló címmel. Ez a friss, mondhatnánk — elcsépelte kifejezéssel — léleken örökifjú író-költő egyéniség ugyanis hetven esztendővel ezelőtt itt a mi Tiszatájunkon, Szeged környékén pillantott először a világba, amelynek később tudatos szemlélőjévé vált. Most közzéadott egyik poemája is a szegedi tanyavilágban játszódik, itt bújdozik Csorba Mária, kommunista parasztasszony a csendőrök elől.

Hetven esztendő és ebből ötven éven át alkotó író semmiképpen sem tartozik a fiatalok sorába. Madarász Emil mégis mainak, fiatalnak érezzük. Hangjának frissesége, a múltból és a múlttól is mának, sőt a jövőnek szóló elbeszélőkedve teszi ezt elsősorban. Sorait olvasva egyre jobban megszeretjük, s az író egybeolvad hőseivel, akiket a maguk emberei közvetlenségükkel, harcos emberségükkel föltétlenül a szívünkbe zárunk.

A „Tegnap és tegnapelőtt“ két poemája a fény, árnyék eleven kontrasztja. A „tegnap“ — az árnyék, a sötétség ideje, a Horthy-korszak rút világa — a „Még a csendőr Csorba után“ költeményben elevenedik meg, a „tegnapelőtt“, — a fény napjai, a dicsőség ragyogó világa — pedig 1919 nagyszerű eseményei, amelyből fölillantja Csihajda, az egyszerű vöröskatonára és társai alakját. Két különböző kor, de összekapcsolja hőseinek jellege: Csorba Mária és Csihajda — vagy hozzátéhetjük, hogy a Csorba Máriák és Csihajdák — ugyanabból az anyagból gyúrt hús-vér alakok, meggyőződésükért bátran harcoló, a hatalomban és bújdosásban is tudatosan célratörő, a győzelmükben biztos emberek, — kommunisták.

Az író művészetét dicséri, hogy ilyen világos összefüggést tud teremteni s ezen túlmenően valóban típusokat alkot. Nem titkolt írói szándék ez, kimondva is megtaláljuk a költeményben:

...hősök ők; a kósza Csorbák,
névtelen sok harcos anyák,
pásztortüzek, lámpafények,
köröskörül alsó tanyák,

— — — — —
... Van, ki villanyszéken hull el,
van, ki bitón s ki vadonban,
de a névtelen sok Csorba
minden fele jár-ke, ott van...

Az „ismeretlen, néma harcos, ismeretlen Csorba Mária“ alakjában sikerült megraj-

zolni és a legjellemzőbb vonásait egyesíteni „véres Horthy-emberöltő“ bújdosásba taszított pártmunkásának.

A típusnak ugyanezt a kitűnő egyénitést találjuk a „Csihajda-Legenda 1919-ből“ című poemában is. Csihajda Pál vörös matrózparancsnok a főhőse ennek az üde, derűsen egyszerű és közvetlenhangú költeménynek. Megkapó szeretettel ábrázolja Csihajda alakja révén a 19-es vörös katonák nyers erejében rejlő vágyat a tanulás, a nagyobb tudás, a műveltség iránt. „Puskát s oskolát!“ — szövegezi meg az egyszerű katonák nyelvén a forradalom győzelmének legfőbb alapját. „Első parancs a revolúcióban: tanulj tovaris s fogd a fegyvered!...“ — így figyelmezteti társait egy matróz, aki „Lenin hadában harcolt odaát“.

Példaként áll előttünk az a mohó tudásvágy, amellyel ezek a harcdeztette emberek fordulnak a tanulás felé. Ezt a vágyat a kultúra, a tudás, a magasabb műveltség iránt s ezt a harcokban érlelődő tanulási szenvedélyt, a tanulmányok iránti tiszteletet pőmpás képekben vázolja föl Madarász Emil. Könnyed, lendületes és sodró a poéma meseszövege s szereplőit igazi emberi közelségükben tudja nagyon melegen belopni az olvasó szívébe. Közvetlen harcostársainknak, barátainknak érezzük Csihajdát és tengerészeit, akik leszámolnak a burzsuáll nemcsak két öklük, jó fegyverük erejével, hanem mihamarabb a tudás hatalmával is. Szépen rajzolja meg közöttük a néphez fél értelmiségi, a tanár alakját, aki Marx gazdasági tanaira meg a többi hasznos tudományra oktatja a matrózokat, de amikor kell, ő is felölti a matróz bőrkabátot s browningjával siet segítségre.

A típusalkotás, emberi közelség, a meleg színek jellemzők Madarász e két poemájára, amelyek eredetileg elbeszélésnek készültek. Mindezek mellett művészi a két költemény leíró részei is, amelyek híven a költői célkitűzéshez, nem öncélúak scholsem, hanem tükrözői, mintegy kivetítői hőse belső hangulatának, és aláfestői a komor vagy derűsen megkapó helyzeteknek.

Ragad a föld, térgyig sáros,
ritka erdők őszi gyászbán.
Még a csendőr Csorba után,
Kakastolla tövíg ázva...

A közelgő tragédia komorsága érzik ebből a leírásból, mint ahogyan a friss erő magabiztossága, fölszabadult öröme a „Csihajda“ alábbi soraiból:

A hajnal lányos-szép mosollyal
Száz csókját szórta szerte-szét,
Végig becézte száz virágon
Harmatos, rózsaszín kezét.
Táncolt a rügyző hársfa-sorban,
A vén kaszárnyán fürdőzött,
S ott ült Csihajda Pál szívében
Mikor rapportra öltözött.

Igaz értéke irodalmunknak Madarász Emil
e két népballadai hangon megírt elbeszélő
költeménye. Szép és tanulságos emlék a
múltból, s művészi erejével nemcsak gyö-
nyörködteti, hanem helytállásra buzdítja a
Csorba Máriaék és Csihajdák mai utódait, akik
már a „napos, szebb holnap“ útját járják.

Lőkös Zoltán

Szelesi Zoltán: Nyilasy Sándor

Irodalom- és művészettörténetünknek
egyik legfontosabb feladata, hogy minél szé-
lesebb körben ismertessék meg helyi értéke-
inket, a haladást, népünk fejlődését szolgáló
művészi hagyományainkat. Sajnos e téren
bőven akad tenni- pótolnivaló. Ezért üdvö-
zöljük szívesen a Csongrád megyei füzetek 14.
számát, amely Szelesi Zoltán muzeológus Nyi-
lasy Sándorról írt tanulmányát teszi közzé.

A füzet célja elsősorban ismeretterjesztés.
Ennek megfelelően kell értékelnünk Szelesi
Zoltán munkáját is, amely célját dicséretesen
eléri. Elvezetős, színes stílusban, népszerű ke-
retek között mutatja be a szegedi táj és em-
ber, különösen Tápé népe festőjének munkás-
ságát. A legszükségesebb életrajzi adatok

mellett kiemelkedő műveinek elemzésével,
bemutatásával foglalkozik. A bemutatást meg-
könnyíti és még eredményesebbé teszi tíz re-
produkción, amely Molnár László fényképei
alapján készült.

Nyilasy életműve megérdemelné, hogy e
kezdeti és kétségtelenül jólsikerült bemutatás
részletes ábrázolása. Szelesi Zoltán jelen mun-
rűljön. Hasznos lenne művészi fejlődésének
után alaposabban is feltárára, értékelésre ke-
kája alapján alkalmas lehetne ennek az el-
gondolásnak megvalósítására, amely értékes
hagyományaink megbecsülését, Szeged dolgo-
zóinak kultúrájának, műveltségének szélesítését
egyaránt szolgálja.

A Magyar Írók Szövetsége szegedi csoportja és a MSZT Csongrád
megyei szervezete által meghirdetett IRODALMI PÁLYÁZAT be-
küldési határideje 1954. október 20. napjáig
MEGHOSSZABBÍTÓDIK.